

метаморфози ХХ ст. (Дж.Апдайк “Коли цвітуть лілії”)” *Анжели Розової* (Хмельницький), “Американська демократія в романі В.Стайрона “І підпалив цей дім” *Олени Дубініної* (Київ)), а й чеську – “Місто-тінь, місто-привид, місто-“Я” (“Містечко, де зупинився час” Б.Габала) *Юлії Федець* (Київ), іспанську – “Романний театр Альваро Кункейро у творі “Людина, яка схожа на Ореста” *Ольги Шестопа* (Київ), німецьку – “Фольклорні мотиви та міфологічні елементи у пізній новелістиці Теодора Шторма” *Христини Павлюк* (Миколаїв), французьку – “Функціональні особливості метафори в “суб’єктивній епопеї” М.Пруста “В пошуках утраченого часу” *Наталії Горячої* (Київ) літературу.

У межах конференції було організовано круглий стіл із питань компаративістики, на якому головував чл.-кор. НАНУ Д.С.Наливайко, та презентацію видань Інституту літератури ім. Т.Г.Шевченка НАНУ. Культурна програма включала також екскурсії по Києву, в Національний музей Тараса Шевченка та в Музей народної архітектури і побуту.

Підсумовуючи роботу конференції, провідні вчені Інституту літератури ім.Т.Г.Шевченка відзначили виразну і цікаву проблемність більшості заслуханих доповідей, зростання інтересу серед молодих науковців до окремих питань літературознавства, що дозволяє говорити про певні тенденції в розвитку науки про літературу.

Ярина Цимбал

НА ВІЧНУ ПАМ’ЯТЬ КОТЛЯРЕВСЬКОМУ

У рекреаційній залі колишньої Колегії Павла Галагана – нині Національний музей літератури України – оприлюднено ювілейну виставку на відзнаку сторіччя відкриття пам’ятника І.П.Котляревському в Полтаві.

Понад сто оригінальних експонатів (рукописи, книги, документи, предмети образотворчого та декоративно-прикладного мистецтва) розгортають перед нами сторінки далекої незабутньої події, яку С.Єфремов назвав “святом української інтелігенції”. Ця велична багатолюдна акція відбулася 30–31 серпня (за старим стилем) 1903 року в Полтаві. Ідейно й духовно вона виростала з тих знаменних урочистостей, якими українство 1898 року вшанувало столітній ювілей виходу “Енеїди” І.Котляревського – першого твору нової української літератури. В цьому контексті на виставці представлено унікальні раритети: “Малороссийская Енеида в трех частях”. – СПб., 1798; видання “Енеїди” 1809 року – виправлене й доповнене автором четвертою частиною; перше повне (посмертне) видання “Енеїди” 1842 року. Експонується також плакат – графічний портрет І.П.Котляревського, – видрукований в кінці 1897 – на початку 1898 року письменником і художником Гр. Коваленком у двох форматах: менший – у вигляді поштової листівки; більший портрет (розміром 45х30 см) був свого часу подарований автором Б.Грінченкові, про що свідчить відповідний напис. Виставка нагадує відвідувачам, що Леся Українка відгукнулася на згадану подію поезією “На столітній ювілей української літератури”, Іван Франко – поемою “Великі роковини”, а також низкою праць, зокрема, статтю “Писання І.П.Котляревського в Галичині” (ЗНТШ, 1898). Колективним монументальним відгуком на сторіччя опублікування “Енеїди” І.Котляревського стала тритомна антологія нової української літератури “Вік”; на виставці представлено її перший том (присвячений поезії 1798 – 1898 років), що побачив світ 1900 року в Києві зусиллями В.Доманицького і видавничого гуртка київської молоді.

За науково-документальну основу для побудови виставки експозиціонери прийняли детальну розповідь С.Єфремова (опубліковану в “Киевской старине” 1903 року), спогади А.Жука, Євг.Чикаленка, Олени Пчілки та інших активних учасників свята. Зрозуміло, що на першочергове представлення заслужили оригінальні документи: “Запрошення на урочисте відкриття пам’ятника І.Котляревському в Полтаві” (за підписом Полтавського Міського Голови), “Програма” свята (“Программа торжества открытия памятника И.П.Котляревскому в г. Полтаве”), вірш Панаса Мирного “На відкриття пам’ятника першому українському

Слово і Час. 2003. №11

письменникові І.Котляревському”, аркуші з ілюстраціями до “Енеїди” художника П.Мартиновича та багато ін. Після двох урочистих панахид, що правилися на могилі І.Котляревського та біля новозбудованого пам’ятника, у Гоголівському будинку для просвітницьких потреб відбулося урочисте засідання Полтавської Міської Думи. У числі перших промовців був Гр.Маркевич, один з ініціаторів і організаторів побудови пам’ятника, редактор газети “Рідний край” (на виставці часопис представлений кількома номерами). Гр.Маркевич прочитав історичну записку – фінансовий звіт про кошти, зібрані із добровільних внесків, всього – 11 798 рублів 67 копійок, до яких найбільшу частку поклали Полтавщина, Київ і Петербург. З доповідями про творчий і життєвий шлях І.П.Котляревського виступали громадський діяч і письменник І.Стешенко (у вітрині його праця “И.П.Котляревский автор украинской “Энеиды”. – К., 1902) та Олена Пчілка, яка згадувала про цю подію у своїй “Автобіографії” (К., 1930). “Блискучу, оригінальну промову виголосила потому відома дослідниця української старовини О.Я.Єфименко...” – писав С.Єфремов у ж. “Киевская старина” 1903 р. У вітрині представлено монографії О.Єфименко, почесного доктора Харківського університету, авторки багатьох праць про українську культуру і літературу, зокрема, “Южная Русь” (СПб., 1905, розкрита на розділі “І.Котляревский в исторической обстановке”), “История украинского народа” (СПб., 1906), “История Европы” (СПб., 1906). Відомо, що на цьому ж урочистому засіданні Міської Думи із привітаннями від різних наукових, творчих, громадських установ та організацій Галичини та Східної України виступали вельми поважні гості; експонати виставки дозволили нагадати про виступи В.Стефаніка, М.Сумцова, Д.Багалія, М.Коцюбинського, а також про те, що гостями свята були відомі діячі української літератури й культури: О.Русов, О.Олень, В.Сімович, Леся Українка, М.Аркас, Хр.Алчевська та багато інших. На виставці представлені оригінали часописів, редакції яких направили на свято своїх представників – “ЛНВ”, “Нива”, “Поступ”, “Рідний край”, “Дзвінок”, “Киевская старина”... Варто відзначити, що 30–31 серпня 1903 року у Полтаві було “акредитовано” набагато більше друкованих органів.

Оригінальне фото М.Заньковецької, рукописи та книги М.Старицького, І.Карпенка-Карого, М.Кропивницького, М.Садовського, ноти та портрет М.Лисенка підкреслюють ту обставину, що саме ці видатні діячі нашої культури були найактивнішими учасниками літературно-мистецьких акцій, які відбувалися в Полтаві 31 серпня 1903 року (вранці – читання уривків з “Енеїди” І.Котляревського, виконання вокальних і музичних номерів, увечері – вистава “Наталка Полтавка”). Двічі на святі звучала кантата М.Лисенка на слова Т.Шевченка “На вічну пам’ять І.Котляревському”. У святі брали участь хорові колективи Києва і Полтави.

Окрему сторінку виставки склали різноманітні публікації, що з’являлися у тогочасних журналах, найчастіше – в “Киевской старине”, автори яких пильно стежили за досить драматичною колізією виборювання свідомими українцями свого права належно пошанувати творця нової української літератури. Окрасою виставки є раритетний примірник збірника творів української літератури “На вічну пам’ять Котляревському” (К., 1904), що прийшов до музею разом з унікальною колекцією книг М.Терещенка.

Віра Сулима

НАЧЕРКИ ДО РОЗДУМІВ

Велика делегація науковців Інституту літератури ім.Т.Г.Шевченка НАН України, яку очолив його директор акад. М.Г.Жулинський, 17 вересня вирушила до Полтави на Міжнародну науково-практичну конференцію, приурочену до 100-літнього ювілею відкриття пам’ятника І.Котляревському. 343 км долали цілий день – отож було вдосталь часу і для пісень, і для роздумів. А думати було про що. Не знаю, чи усвідомлювали мої молодші колеги значимість і відповідальність нашої місії: метушливий цинізм і практицизм сьогодення вимітають з людських душ відчуття вічності, навіть спрагу до неї. Тому спочатку маскувалися власні сентименти. Але потім, протягом усіх наступних днів, з гордістю демонструвала свою вишиванку. Звісно, не в зовнішній бутафорії справа, і власне, за вікном ХХІ